

Cseppkő világ

Oláh János íróval Szepesi Dóra beszélget

Irodalmi pályája 1969-ben az *Elérhetetlen föld* című versantológiával indult. A rendszerváltás előtt nem tartozott a támogatott írók közé. Oláh János József Attila-díjas költő, író, szerkesztő, 1994 óta a Magyar Napló főszerkesztője, és a Magyar Napló Kiadó vezetője. Nemrégiben jelent meg két könyve, a *Közel* című regényének átdolgozott kiadása, és összegyűjtött versei, *Belső tükör* címmel.

Találomra kinyitottam a verseskötetét, és a *Zsibvásárnál* nyílt ki. Lehetne ez az ars poeticája is? A matrjoska babáról eszembe jutott, amire ön is céloz, hogy miféle alakok között, milyen történelmi korszakokban élünk, de ugyanúgy gondolhatunk saját személyiségrétegeinkre, korszakainkra.

hogy közelíthető és ismerhető meg bizonyos fokig. A *Száműzött történetek* – 2011-ben megjelent novelláskönyvem – fülszövegében le is írtam, hogy írás közben szinte restaurátornak éreztem magamat. Olyan, gyerekkoromban hallott, két-három mondatos történeteket elevenítettem meg, amelyektől húsz-harminc év után se tudtam szabadulni. Ezeket próbáltam meg kiegészíteni elbeszélés-technikai eszközökkel, mint ahogy egy freskót restaurál valaki. Amikor egy fül meg három lábujj látszik a falon, ki kell a művet egészíteni, teljes színében kibontakoztatni.

A *Közel*ben egy gyermek eszmélkedése táru fel szubjektív elemekkel. A rekonstrukciós technikában vannak buktatók is, nyilván az ember nem emlékszik arra, hogy 25 évvel azelőtt azok a homokszemek valóban úgy rendeződtek el, vagy milyen formája volt a golyónyomoknak a falon... De ha nem írom le, akkor meg nem lehet végigkövetni a történetet. A *Közel* című regényben alapvetően arra törekedtem, hogy hiteles legyen az ábrázolt világ. Át is kellett írnom, amikor úgy döntöttünk, hogy újra megjelentetjük; rájöttem, hogy a kezdeti viszontagságok hagytak benne csonkaságot meg túlírtaságot. Sokáig gondolkodtam rajta, hogy hozzáfogjak-e, mert a könyv megszületése óta negyven év telt el.

Számomra az volt fontos, hogy megmentsek a közösségi emlékezetből olyan összefüggéseket, képeket, élményeket, amelyek, ha én nem írom meg őket, feledésbe merülnek. Természetesen az egyéniség a vizsgálóeszköz, amivel mindez megközelíthető. Az érdekelt, hogy ez a világ hogyan látszik az egyéniség érzékszervein keresztül,

Egyszer úgy fogalmazott, hogy írásai szerkezete a cseppkőbarlangra hasonlít.

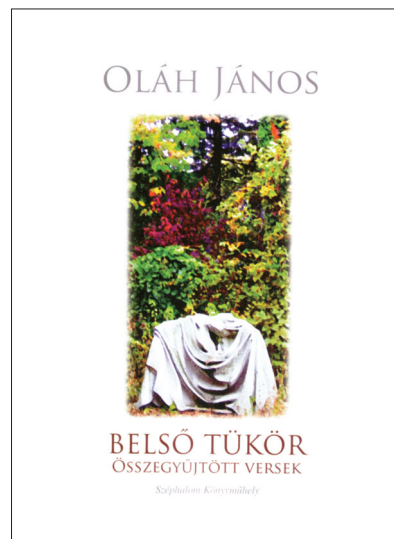
Le-lecseppen egy motívum, és nem foglalkozom vele, de aztán lassan rakódnak rá az újabb impulzusok. Ez abból adódik, hogy nem vagyok profi író, engem nem fizetnek azért, hogy írjak. Akit fizetnek, egy év alatt megír egy könyvet, kap újra pénzt, újra ír, átlép egy könyvet, és belekezd egy újba. Az én műveim nem így születtek, hanem mint a cseppkövek.

Az összegyűjtött versek 56 év termése. Ezt is átdolgozta?

Az első fejezet, amely az *Elérhetetlen föld* címet viseli, önálló kötetként nem jelent meg annak idején, nem adták ki. Vannak benne olyan darabok, amiket átírtam, vannak, amelyek érintetlenül maradtak. A második kötet, a *Fordulópont*, így ahogy van, megjelent a Szépirodalminál, apró változtatások vannak benne. A *Jel* ugyancsak megjelent a Szépirodalminál. A *Nagyítófényt* válogatott kötetként publikáltam a rendszerváltozáskor, a feleségem, Mezey Katalin által alapított Széphalom Könyvműhelynél. A *Por és hamu* megjelent a Magyar Naplónál 11 éve, ebben se nagyon változtattam. A *Belső tükör* utolsó két fejezete, a *Kötéltánc* és *Miért a semmiért?*, az azóta megjelent verseimből áll.

Tózsér Árpád idéz egy verséből a hátsó borítón, és azt írja: „Néhány sor, s mennyi finom, rejtett mélység, titok, utalás, kérdés. A rímeknek, a ritmusnak, a zenének itt hirtelen nagy szerep jut, s ez élet veszi a radikális halál-nézőpontúságnak.” Radikális a „halál-nézőpontúsága”?

Hetven fölött már mindenki számít rá, hogy az élet nem tart örökké. A mai társadalom „keep smiling” életszemlélete óriási hazugságon alapul, akár mennyire „keep smiling” valaki, tudomásul kell vennie, hogy a halál az élet része. Jó, ha ez a tudat az öntudatlan biológiai rétegeknél feljebb kerül, tehát tudatosodik. A kötetem végén elég sok vers foglalkozik ezzel a kérdéssel is.

Humor, fekete humor, játékosság is jellemzi. A *Szemfényvesztés* epigrammatikusan fogalmazza meg világlátását: „A leghosszabb élet is / csak egy töredéke az egésznek, / de már a legrövidebben is / ott van az egész.” A prózájában pedig tettenylik, hogy érzéki és bonyolult, szinte megfoghatatlan pszichológiai folyamatok pontos leírását kapjuk.

Öntudatregény, így mondanám, vagy pontosabban az öntudatra ébredés regénye, nem önéletrajzi könyv, ahogy többen mondták. Proust hatását szokták említeni. Az az igazság, hogy Gyergyai Albert fordította Proustot, és ő is a somogyi mondatfűzéseket alkalmazta, még az esszéiben is ilyen mondathangsúly eltolódások vannak. Inkább ez érintett meg. A szülőföld hangszúlyai. Akkoriban a francia új regény is divatba jött, amelyben nagyon fontos a részletek leírása. Egészében semmit sem akartam utánozni. Hatott rám Dylan Thomas prózája, *Az író arcképe kölyökkutya korából*, és a *Páfránydomb* című verse. Arról ír például, hogy 30 évesen számot kell vetni az addigiakkal. Úgy éreztem, ebben van valami, mert az ember még éppen nem veszítette el azokat az érzékelési impulzusokat, amik gyerekkorában érték. Gondoltam, ha most nem írom le, akkor soha többet nem tudom. Így fogtam hozzá.

De nem voltam egészen normális, az is biztos, mert hát épp ésszel nem lehetett gondolni, hogy ez a könyv megjelenik valaha. Aztán egy csoda folytán mégiscsak megjelent. Nagy László olvasta, neki tetszett, Illés Endrét [a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatóját – D. F.] rábeszélte a kiadásra. Ám akkor kettévágták, mert azt mondták, hogy túl vastag a kézirat. De inkább azért, mert az időpont nem volt alkalmas egy olyan könyv megjelenéséhez, aminek záró motívuma az '56-os Budapest végső ostromára induló szovjet tankoszlop sortüze, amelynek a főhős is majdnem áldozatul esik. Három évvel később aztán megjelent, mint második rész, de szinte titokban.

Viszont Határ Győzőnek nagyon tetszett.

Jó, de Határ Győző nem itthon írt, az Irodalmi Újság Párizsban jelent meg. Magyarországon is akadt azért egy-két méltatója. A mostani kiadáshoz a munkatársaim nyomására fogtam hozzá, azt hittem, hogy nem lesz vele munka. Mégis lett, de nem bánom, így már tényleg befejezett ügy.

Most is ír verseket?

Mindig írok. Hogyha csak a régi kézírataimat rendezném, akkor még egy ilyen kötet megtelne. De nem evvel foglalkozom. Van egy regényem, amelynek nagy része folyóiratokban már megjelent, ezt szeretném befejezni.